

4. Pronominália

28/11/05

1. Klasifikace pronominálií

- PRONOMEN, /MIN-A = zájmena
- PRONOMINÁL-E, -IA = zájmenná slova, PRO-formy, PRO-slova

Klasifikace podle slovní třídy

- PRO-SUBSTANTIVA, substantivní zájmena: jsou substantivália, „stojí za“ substantiva (např. *vareko* „někdo“)
- PRO-ADJEKTIVA, adjektivní zájmena: jsou adjektivália, „stojí za“ adjektiva (např. *varesavo* „nějaký“)
- PRO-ADVERBIA, zájmenná příslovce: jsou adverbialia, „stojí za“ adverbia (např. *varekaj* „někde“)

Poznámka: Klasifikace do slovních tříd není vždy exkluzivní („buď – anebo“), např. *keci* „kolik“ je podle ruz. kritérií: a) kvantifikátor („tázací číslovka“), b) pronominále, c) adjektivále

Klasifikace podle funkce

- PERSONÁLIA = osobní pronominália (např. *me* „já“)
- REFLEXIVA = zvrtná pronominália (např. *pes* „se“)
- RECIPROKA = vzájemnostní pronominália (např. *jekhavres* „se, jeden druhého“)
- INTEROGATIVA = tázací pronominália (např. *ko* „kdo“)
- INDEFINITA = neurčitá pronominália (např. *vareko* „někdo“)
- NEGATIVA = záporná pronominália (např. *ňiko* „nikdo“)
- TOTALIZÁTOR = totalitní pronominália (např. *sako* „každý“)
- „HETEROPRONOMINA“ = pronominália jinakosti (např. *aver* „jiný“)
- DEMONSTRATIVA = ukazovací pronominália (např. *odá* „ten“)
- „EXPLETIVA“ = výplňková pronominália (např. *kova* „no, ten“)

Tab. 1: Klasifikace pronominálií podle slovní třídy a funkce

FUNKCE	PRO-S	PRO-A	PRO-ADV
personália	+ <i>me</i>	–	–
reflexiva	+ <i>pes</i>	–	–
reciproka	+ <i>jekhavres</i>	–	–
expletiva	+ <i>kova</i>	(–)	–
interogativa	+ <i>ko</i>	+ <i>savo</i>	+ <i>kaj</i>
indefinita	+ <i>vareko</i>	+ <i>varesavo</i>	+ <i>varekaj</i>
negativa	+ <i>ňiko</i>	+ <i>ňisavo</i>	+ <i>ňikhaj</i>
totalizátory	(–)	+ <i>sako</i>	+ <i>šadzík</i>
heteropronomina	(–)	+ <i>aver</i>	+ <i>avrether</i>
demonstrativa	(–)	+ <i>odá</i>	+ <i>odoj</i>

Pozn.: Genitiv všech pro-substantiv je adjektivále.

2. Personália

3. Reflexiva

4. Reciproka

5. Expletiva

„Nedělej to (tyhle věci)!“

- slova užívaná v situacích, kdy mluvčí nechce nebo není schopen n. schopna označit referenta příslušným slovem (např. protože jde o tabuový výraz nebo protože si nemůže na slovo vzpomenout)
- srov. čes. (*no*) *ten ...*, *tento ...*, *tentononc* apod., slov. *oné*

(1) *Ge'om kovate ... Prahate.*
„Jel/a jsem do tý ... do Prahy.“

(2) *Cindom peske kovi ... cigaretli.*
„Koupil/a jsem si ty... cigarety.“

- většina centrálních dialektů do této funkce gramatikalizovala původní demonstrativum *kova* (viz demonstrativa)
- synchronně se expletivum užívá převážně jako substantivále, v SG má však tvary M i F

Tab.: *Flexe expletiva*

	M.SG	F.SG	PL
NOM	<i>kov-a</i>	<i>kov-a</i>	<i>kov-i</i>
OBL	<i>kov-es-</i>	<i>kov-a-</i>	<i>kov-en-</i>

- v někt. dialektech existují i odvozená expletivní adjektiva a slovesa, např. *kov-ál-o* a *kov-áz-in-* (Selice)

(3) *Ój hi kovali romni ... no čulo furčavi.*
„Ona je taková ženská – jak se to řekne – no trochu podivná.“

(4) *Na kovázin!*